

Ceist 1. Léigh go cúramach an sliocht athchóirithe seo as an úrscéal **Mistéir Lios an Chatha le Seán Ua Cearnaigh** agus freagair **trí cinn** de na ceistanna a ghabhann leis. Ní mór ceist **amháin** a roghnú as **A** agus ceist **amháin** a roghnú as **B**. Is féidir an **tríú ceist** a roghnú as **A nó as B**. Ní gá níos mó ná **leathanach** a scríobh. *Bíodh na freagraí i d'fhocail féin, chomh fada agus is féidir leat.* **(15 mharc)**

Croí Mór Maith

1. Bhí fear a raibh Liam Ó Coimín air ina chónaí cois na habhann. Fear aonarach a bhí ann nach mbíodh aon bhaint aige leis na comharsana. Bhí úllord breá aige ina raibh na húlla ba bhlasta agus ba mhilse i gContae Thiobraid Árann. Bhí Séimín Ó Súilleabháin ina chónaí gar do theach Liam agus bhí an-tóir go deo aige ar na húlla. Bhí Liam Ó Coimín tinn tuirseach de Shéimín Ó Súilleabháin, an bithiúnach beag a ghoideadh a chuid úll. Shocraigh sé go múinfeadh sé ceacht dó. Cheannaigh an tUasal Ó Coimín madra gardála, rótaidhléir fíochmhar, ó fhear i gCluain Meala. Bhí na húlla aibí faoin am seo agus bhí a fhios ag Liam Ó Coimín nárbh fhada go mbeadh cuairteoir beag chuige, an bligeairdín Séimín Ó Súilleabháin.
2. An tráthnóna áirithe seo, bhí Séimín Ó Súilleabháin tar éis a mhála scoile a líonadh le húlla deasa dearga. Bhí sé breá sásta leis féin. Ní raibh tásca ná tuairisc ar Liam Ó Coimín, an té ar leis an t-úllord. Nó b'in a shíl Séimín. Ach díreach agus é ar tí an clai a dhreapadh cé a d'fheicfeadh sé ag déanamh air ach Liam Ó Coimín agus é ar deargbhuile. 'Tá tú agam anois a bhithiúnaigh,' a dúirt an Coimíneach leis féin. Is ansin a chonaic Séimín an madra fíochmhar. Ba bheag nár thit an t-anam as. Lig sé béic as agus scaoil sé uaidh a mhála scoile. Dá bhféadfadh sé an clai a dhreapadh bheadh sé slán sábháilte. Ach bhí an rótaidhléir ag déanamh air.
3. Bhí Colm Ó Caoimh ar a bhealach go Lios an Chatha agus a chamán ina ghlac aige nuair a chuala sé an rírá. Chonaic sé Séimín san úllord. Bhí Séimín in aon rang le Colm ar scoil, agus thuig Colm go raibh Séimín i sáinn. Faoi mar a tharla, ní raibh Colm ró-cheanúil ar Shéimín. Bulaí cruthanta ba ea Séimín. Bhíodh sé go mór in éad le Colm mar bhí Colm go maith ag a cheachtanna agus b'iománaí den scoth é freisin. Ba mhinic Séimín ag spochadh as Colm i ngeall air seo agus ag déanamh a bheag de os comhair na mbuachaillí eile. Nuair a chonaic Colm an tsáinn ina raibh Séimín ní raibh mórán trua aige dó ar dtús. Ach bhí croí mór maith ag Colm. Nuair a chonaic sé Séimín ag titim agus an rótaidhléir fíochmhar ag drannadh leis, rug sé greim docht ar an gcamán. Mhothaigh sé neart agus misneach ag teacht chuige. Léim sé thar an gclai agus rug sé ar chloch. Tharraing sé siar an camán. Bhuail sé buille tréan ar an gcloch agus sheol i dtreo an mhadra í. Bhuail sí sa cheann é. Rinneadh staic den mhadra. Lig sé glam as agus rith sé chuig a mháistir agus é ag geonaíl. D'éirigh le Séimín barr an chlai a bhaint amach agus is ann a d'fhan sé.
4. Cé a thiocfadh an bealach ina charr ag an am sin ach an máistir scoile, an Máistir Ó Draoi. Stop sé. 'Cad atá ar bun anseo?' ar seisean. Mhínigh Liam Ó Coimín an scéal dó. Ansin d'iarr an Máistir Ó Draoi ar Shéimín agus ar Cholm a dtaobh féin den scéal a insint. D'éist an Máistir Ó Draoi go haireach le gach duine acu. Ansin thug sé íde na muc is na madraí do Shéimín, ach bhí sé crosta freisin le Liam Ó Coimín. Mhol sé dó an madra fíochmhar a choimeád ar éill i gcónaí. 'Maidir leatsa,' arsa an máistir, agus bhreathnaigh sé ar Cholm, 'rinne tú éacht. Bheadh do thuismitheoirí bródúil asat.' Agus ansin isteach leis ina charr agus d'imigh sé.
5. Bhí ionadh an domhain ar Shéimín gur tháinig Colm i gcabhair air. Bhí sé cinnte go raibh gráin ag Colm air toisc go mbíodh sé ag séideadh faoi go minic. 'Níl aon ghráin agam ort, a Shéimín,' arsa Colm, 'ach d'fhéadfá a rá go gcuireann tú as dom go minic.' 'Tá an ghráin ag gach duine orm,' arsa Séimín agus phléasc sé amach ag gol. 'Seo, triomaigh do shúile anois,' arsa Colm. 'Croithfimid lámh le chéile.' Shín Colm amach a lámh chuig Séimín, rug Séimín uirthi agus chroith sé í.

Rótaidhléir Fíochmhar

(Athchóiríodh an buntéacs lena chur in oiriúint do chuspóirí na measúnachta gan é a chur i gcead an údair roimh ré.)

Ceisteanna (iad ar cómharc)

A (Buntuisicint)

- (i) Cén fáth a raibh Liam Ó Coimín ‘tinn tuirseach’ de Shéimín Ó Súilleabháin? (Alt 1)
- (ii) Conas a chuir Colm Ó Caoimh stop leis an rótvaidhléir fíochmhar? (Alt 3)
- (iii) Luaigh cúis **amháin** ar phléasc Séimín Ó Súilleabháin amach ag gol. (Alt 5)

B (Léirthuisicint Ghinearálta)

- (i) ‘Bulaí cruthanta ba ea Séimín.’ Breac síos **dhá** shampla den bhulaíocht sin.
- (ii) Cén saghas duine é an Máistir Ó Draoi? Luaigh **dhá** phointe eolais.
- (iii) Luaigh **dhá** phíosa eolais a léiríonn go raibh ‘croí mór maith’ ag Colm Ó Caoimh.

Ceist 2. Freagair **A** nó **B** anseo. Ní gá níos mó ná **leathleathanach** a scríobh. (15 mharc)

A

- (i) Ainmnigh gearrscéal Gaeilge nó úrscéal Gaeilge nó dráma Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil an cineál céanna *téama* i gceist ann is atá sa sliocht i **gCeist 1**.

Ní mór teideal an tsaothair sin, mar aon le hainm an údair, a scríobh síos go soiléir.

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa saothar sin faoin gcineál sin *téama*.

nó

Déan comparáid **ghairid** idir a bhfuil sa sliocht i **gCeist 1** faoin *téama* úd agus a bhfuil faoin *téama* céanna sa saothar atá ainmnithe agat.

B

- (i) Maidir le do rogha **ceann amháin** de na *tréithe* seo a leanas, ainmnigh gearrscéal Gaeilge nó úrscéal Gaeilge nó dráma Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil *an tréith sin* i gceist ann.

Ní mór teideal an tsaothair sin, mar aon le hainm an údair, a scríobh síos go soiléir.

(a) Misneach	(b) Clisteacht	(c) Tallann
(d) Claidhreach	(e) Cineáltas	(f) Leisciúlacht

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa saothar sin faoin *tréith* atá roghnaithe agat.

Nóta: I gcás **A** nó **B** thuas, tá cead agat chomh maith dráma Gaeilge a ainmniú ar ghlac tú páirt ann le linn do chúrsa.

Ceist 3. Léigh an dá dhán thíos: **Ceacht Baile** le Róise Ní Ghráda agus **Nuacht a Sé ar RTÉ** le Pilib Ó Brádaigh. Freagair **trí cinn** de na ceisteanna a ghabhann leo.

Ní mór ceist **amháin** a roghnú as **A** agus ceist **amháin** a roghnú as **B**.

Is féidir an **tríú ceist** a roghnú as **A nó as B**. Ní gá níos mó ná **leathanach** a scríobh.

Bíodh na freagraí i d'fhocail féin, chomh fada agus is féidir leat.

(15 mharc)

Ceacht Baile	Nuacht a Sé ar RTÉ
<p>4. Nuair a tháinig mé ón scoil inné bhí Daideo ina shuí sa chistin. Bhí sé ag éisteacht leis an raidió, agus ag léamh an pháipéir nuachta.</p> <p>8. ‘Tá an domhan imithe ar strae,’ ar sé. Agus chaoch sé súil chineálta ormsa. ‘Ach cuirfidh tusa é ina cheart, a stór, nuair a bheidh tú i do cheannaire.’</p> <p>12. Bhí Mamó taobh leis an sorn ag ullmhú béile an tráthnóna. ‘Muise, ná buair do cheann faoi amaidí na sean!’ ar sí, agus mhuirnich sí mo leicne lena lámha.</p> <p>16. D’fhéach mé trí fhuinneog na cistine. Bhí an saol amuigh ina chíor thuathail. Bhí bulaí ceart de snag breac gránna ag argóint go glórach le spideog cheanndána.</p> <p>Gluais:</p> <p>L.10/11: Ná buair do cheann: ná bíodh imní ort</p> <p>L.12: Mhuirnich sí mo leicne lena lámha: chuir sí a lámha go grámhar ar m’aghaidh.</p> <p>L.15: snag breac: éan dubh agus bán a bhíonn le feiceáil sa ghairdín.</p>	<p>2. <i>Nuacht a sé ar RTÉ, á léamh ag Samantha Ní Shúilleabháin.</i></p> <p>6. Baineadh preab as daoine inniu ach gheit a gcroí le gliondar mar phocléim tíogar os a gcomhair, in aice le Droichead na Dothra.</p> <p>10. Thosaigh siad ag bualadh bos agus ag liú in ard a ngutha: ‘Fáilte romhat ar ais anseo i measc na dtithe móra.’</p> <p>14. Ach d’eisigh an rialtas ráiteas: ‘Ní tíogar a chonaic na daoine ach ceann de na cait ramhra, a fheictear ar fud na tíre.’</p> <p>18. ‘Oró, mo phataire cait! Oró, mo thíogar dílis! Na céadta míle euro romhat ar ais i measc do mhuintire.’</p> <p>20. <i>Nuacht a sé ar RTÉ, á léamh ag Samantha Ní Shúilleabháin.</i></p> <p>Gluais:</p> <p>L.6: Droichead na Dothra: ceantar i mBaile Átha Cliath.</p> <p>L.15: pataire: cat ramhar beathaithe</p>

Ceisteanna (iad ar cómharc)

A (Buntuiscint)

- (i) Cá bhfuair Daideo an t-eolas go raibh ‘an domhan imithe ar strae’? Luaigh **dhá** phointe as *Ceacht Baile*.
- (ii) An raibh áthas ar na daoine an tíogar a fheiceáil? Luaigh **dhá** phointe as *Nuacht a Sé ar RTÉ*.
- (iii) Luaigh **dhá** rud a dúradh i ráiteas an rialtais i dtaobh an tíogair in *Nuacht a Sé ar RTÉ*.

B (Léirthuiscint Ghinearálta)

- (i) Is dán greannmhar é *Nuacht a Sé ar RTÉ*. Luaigh **dhá** phointe eolais sa dán a léiríonn an greann sin.
- (ii) Ainmnigh duine **amháin** atá luaite in *Ceacht Baile* agus déan cur síos ar an saghas duine atá ann.
- (iii) Cé acu dán is fearr a thaitin leat, *Ceacht Baile* nó *Nuacht a Sé ar RTÉ*? Luaigh **dhá** chúis ar thaitin an dán leat.

Ceist 4. Freagair **A** nó **B** anseo. (Ní gá níos mó ná **leathleathanach** a scríobh.)

(15 mharc)

A

- (i) Ainmnigh dán Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil an cineál céanna *téama* i gceist ann is atá i do rogha ceann **amháin** den dá dhán i g**Ceist 3** thuas.

Ní mór teideal an dáin sin, mar aon le hainm an fhile a chum, a scríobh síos go soiléir.

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil faoin gcineál sin *téama* sa dán atá ainmnithe agat agus ar an gcaoi a gcuireann an file os ár gcomhair é.

nó

Déan comparáid **ghairid** idir a bhfuil faoin *téama* úd sa dán atá roghnaithe agat as **Ceist 3** agus a bhfuil faoin *téama* céanna sa dán atá ainmnithe agat.

B

- (i) Ainmnigh dán Gaeilge (a ndearna tú staidéar air le linn do chúrsa) a bhfuil do rogha ceann **amháin** de na *hábhair* seo thíos i gceist ann.

Ní mór teideal an dáin, mar aon le hainm an fhile a chum, a scríobh síos go soiléir.

(a) Spórt

(b) Timpiste

(c) Ainmí

(d) Tuismitheoir

(e) Saol na cathrach

(f) Saol na tuaithe

- (ii) Tabhair cuntas **gairid** ar a bhfuil sa dán sin faoin *ábhar* atá roghnaithe agat agus ar an gcaoi a gcuireann an file *an t-ábhar* sin os ár gcomhair.

Ceist 5. Freagair **A** nó **B** nó **C** anseo thíos. (Ní gá níos mó ná **leathleathanach** a scríobh.)

A

Chonaic tú scannán sa phictiúrlann le déanaí. Scríobh litir chuig do chara faoi.

I do litir luaigh

- ainm an scannáin agus príomhphointí an scéil a bhí sa scannán
- rud **amháin** a thaitin leat agus rud **amháin** nár thaitin leat i dtaobh an scannáin
- eachtra bheag **amháin** a tharla i measc an lucht féachana le linn an scannáin.

B

Bhí col ceathrar leat as tír eile ag fanacht leat an samhradh seo caite. Scríobh an litir a chuir tú chuig an gcol ceathrar tamall fada tar éis dó/di dul abhaile.

I do litir luaigh

- **dhá** phíosa eolais nua faoi do mhuintir ó bhí an col ceathrar leat
- **dhá** phíosa eolais nua faoi d'áit chónaithe ó bhí an col ceathrar leat
- pointe eolais **amháin** faoi na pleananna atá agat dul ar chuairt chuig an gcol ceathrar seo.

C

Chonaic tú alt i nuachtán le déanaí faoin teideal *Ní thugann déagóirí aire dá sláinte*. Scríobh **an litir** a chuirfeá chuig eagarthóir an nuachtáin faoin scéal.

I do litir luaigh

- **dhá** phointe eolais a bhí san alt a n-aontaíonn tú leo
- **dhá** phointe eolais a bhí san alt nach n-aontaíonn tú leo
- moladh **amháin** atá agat féin, agus nach raibh san alt, a chabhródh le déagóirí aire a thabhairt dá sláinte.